

**SPONTAANIA ILOA JA KOKONAISVALTAISTA YMMÄRTÄMISTÄ –
MUSIIKIN JA MUIDEN OPPIAINEIDEN INTEGRAATIOMAHDOLLI-
SUUDET ALAKOULUSSA**

Iina Pöntinen

Kandidaatin tutkielma

Musiikkikasvatus

Kevätlukukausi 2020

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Iina Pöntinen	
Työn nimi Spontaanialoita ja kokonaisvaltaista ymmärtämistä – musiikin ja muiden oppiaineiden integraatiomahdollisuudet alakoulussa	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Kandidaatin tutkielma
Aika Kevät 2020	Sivumäärä 31
Tiivistelmä <p>Selvitän tutkielmassani, millaisia oppiainesisältöjä voi integroida musiikkiin käytännön koulutyöskentelyssä ja miten musiikin ja muiden oppiaineiden integraatio näkyy Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014). Lisäksi keskityn kuvailemaan, millaisia työskentelytapoja oppiaineintegraation toteutuminen vaatii opettajalta. Tutkin aihetta, koska olen kiinnostunut oppiaineiden yhdistämisen tuomista mahdollisuuksista jokapäiväisessä koulutyöskentelyssä. Selvitän myös, miksi oppiaineintegraation käyttö on tärkeä aihe uusien tutkimuksien valossa.</p> <p>Tutkielmani on kirjallisuuskatsaus, jonka tuloksina löysin useita eri tapoja toteuttaa musiikin integraatiota alakoulussa käytännön tasolla. Musiikin oppiaineintegraatiolla on useita eri hyötyjä oppilaan motivaation, oppimisen mielekkyyden ja spontaanin ilon kokemisen kannalta. Lisäksi integraatio toistuu läpi opetussuunnitelman ja siihen on useita viittauksia musiikin sisällöissä ja laaja-alaisissa tavoitteissa. Kuitenkin integraation toteutuminen edellyttää opettajalta joustavuutta, luovuutta ja pitkäjänteisyyttä.</p> <p>Jatkotutkimuksen tekeminen aiheesta on tärkeää, sillä oppiaineintegraatio on saanut yhä enemmän huomiota 2014 vuonna tulleen opetussuunnitelmauudistuksen myötä. Tutkimuksen voisi toteuttaa haastattelututkimuksena, jossa selvitetään opettajan tai oppilaiden kokemuksia käytännön oppiaineintegraation toteutumisesta ja sen mielekkyydestä koulumaailmassa.</p>	
Asiasanat – oppiaineintegraatio-ehyttäminen-musiikkikasvatus-integraatio	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikki ja integraatio	3
2.1	Integraatio käsitteenä	3
2.2	Integraatio opetussuunnitelmassa	6
2.3	Integraation edellytykset opettajalle.....	10
3	Musiikin integraatio alakoulussa	13
3.1	Musiikin integraatio vuosiluokilla 1-2	13
3.2	Musiikin integraatio vuosiluokilla 3-6	15
4	Käytännön esimerkkejä musiikin integraatioon	17
4.1	Musiikin integrointi äidinkielessä ja matematiikassa	17
4.2	Musiikin integraatio muissa lukuaineissa	21
4.3	Musiikin integrointi taito- ja taideaineissa	23
5	Pohdinta	27
6	Lähteet	30

1 JOHDANTO

Laulua ja soittoa matematiikan tunnilla? Keskiaikaisten tanssien harjoittelua historiassa? Rappilyriikoiden haltuun ottamista äidinkielellä tai veden kiertokulusta tehty biisi ympäristö- ja luonnontiedon tunnilla? Esimerkit eivät kuulosta perinteisiltä oppitunneilta, mutta liittyvät vahvasti siihen oppiaineintegraation murrokseen, mitä peruskoulu käy läpi parasta aikaa. Kaikki edelliset toiminnot kuvaavat musiikin ja muiden aineiden välistä oppiaineintegraatiota ja olisivat suoraan toteutettavissa alakoulun oppitunneilla opetussuunnitelman (POPS 2014) tavoitteisiin peilaten. Musiikin integroimismahdollisuudet alakoulussa ovat lähes rajattomat, sillä sen oppisisältöjä voi yhdistellä monipuolisesti ja luontevasti kaikkiin alakoulun oppiaineisiin.

Oppiaineintegraatio on ollut näkyvä osa koulun arkipäivää jo viime vuosituhanneilla, mutta uuden opetussuunnitelman (POPS 2014) myötä siitä on tullut entistä ajankohtaisempi aihe koulu maailmassa. Esittelenkin tutkielmassani niitä Perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä, joita oppiaineintegraatio koskettaa. Oppiaineintegraation merkitys toistuu opetussuunnitelman (2014) jokaisessa laaja-alaisessa tavoitteessa sekä useiden oppiaineiden tavoitteissa ja sisällöissä, joten sen käyttäminen osana opetusta on erittäin perusteltua.

Opetussuunnitelman tarkastelun lisäksi esittelen tutkielmassani niitä musiikin ja muiden aineiden yhteisiä oppisisältöjä, joiden yhteensulauttaminen tehostaa molempien oppiaineiden oppimista. Tarkastelen alakoulun 1–2-luokkien sekä 3–6-luokkien oppisisältöjä. Käsittelen myös sitä, miten oppiaineintegraatiota voidaan toteuttaa käytännössä osana arjen koulutyötä.

Oppiaineintegraation vahva painotus opetussuunnitelmassa luo opettajalle aivan uudenlaisia vaatimuksia opetuksen suhteen ja haastaa perinteiset opetusmenetelmät. Nostan esiin tutkielmassani mahdollisia haasteita, joita opettaja kohtaa suunnitellessaan ja toteuttaessaan integroitavia oppimiskokonaisuuksia. Oman kokemukseni perusteella musiikin opetus ja integroiminen muihin alakoulun oppiaineisiin nähdään usein haastavana. Tarkoitukseni olisi kuitenkin löytää myös niitä mahdollisuuksia, joita oppiaineintegraatio tarjoaa luokan- ja musiikinopettajan jokapäiväiseen työskentelyyn.

Musiikin integroiminen muihin oppiaineisiin innostaa oppilaita opiskeluun uudella tavalla, sillä se tarjoaa aivan uudenlaisia mahdollisuuksia oppimisen tehostumiselle ja mielekkyydelle. Uskon, että integraation toiminnallisuus voi motivoida erilaisia oppijoita ja helpottaa heitä keskittymään. Tavoitteenani on koota yhteen sellaisia musiikin konkreettisia sisältöjä, joita luokanopettaja voi yhdistellä muihin oppiaineisiin. Pyrin löytämään sellaisia matalan kynnyksen harjoitteita, joita jokainen opettaja voi käyttää osana opetustaan riippumatta opettajan musikaalisuudesta tai aiemmasta musiikillisesta harrastuneisuudesta. Pyrkimyksenäni on tuoda esiin uusia ja raikkaita näkökulmia toiminnalliseen alakoulun opetukseen musiikkikasvatuksen periaatteita käyttäen.

Tutkimuskysymyksenäni on: Miten musiikin ja muiden oppiaineiden oppisisältöjä voidaan integroida koulutyöskentelyssä ja miten oppiaineintegraatio näkyy opetussuunnitelmassa (POPS 2014)?

2 MUSIIKKI JA INTEGRAATIO

2.1 Integraatio käsitteenä

Integroiminen tarkoittaa kahden erillisen asian sulauttamista yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Suomenkielinen vastine sanalle integraatio on eheyttäminen ja opetusmaailmassa siitä käytetään termiä opetuksen eheyttäminen. Opetuksen eheyttäminen tarkoittaa oppisisältöjen järjestämistä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Ruismäki (1998, 30) kiteyttää integraatiossa olevan kysymys eheytymisestä, sulautumisesta ja yhtenäisten kokonaisuuksien muodostamisesta.

Sanana integraatio on monimerkityksinen, ja se täytyy tulkita aina kontekstin mukaan. Ruismäki (1998) kuvailee integroinnin erilaisia muotoja kouluympäristössä. Koulussa integraatiosta voidaan puhua, kun yhdistellään toisiinsa teoriaa ja käytäntöä, lähi- ja etäopetusta tai erityisluokkia ja normaaleja luokkia. Integraatiosta puhutaan yleisesti myös silloin, kun eri oppiaineiden sisältöjä liitetään toisiinsa ja rakennetaan niistä uudenlaisia ehjiä kokonaisuuksia. (Ruismäki 1998, 29-43.) Tutkielmassani keskityn eri oppiaineiden sisältöjen yhteen liittämiseen, eli oppiaineintegraatioon ja sen ilmenemiseen koulumaailmassa. Puhun oppiaineintegraatiosta termeillä eheyttäminen ja integroiminen.

Ruismäki (1998) toteaa, että parhaimmillaan integroinnissa päästään tulokseen, jossa oppija oppii kokonaisvaltaisesti ja ymmärtää opittavan asian syvällisesti ja laajasti. Onnistuessaan oppiaineintegraatio tukee yhdessä aihekokonaisuuksien ymmärtämistä. Integraation pyrkimyksenä on se, että eri aineiden sisällöt lomittuvat toisiinsa ja tukevat toisiaan. Oppiaineiden yhdistämisessä on pyrkimys parempaan oppimistulokseen, kuin aineiden erikseen opettamisella. Integroitaessa opeteltava aihe monipuolistuu ja lapsella on mahdollisuus lähestyä sitä monesta eri näkökulmasta käsin. (Ruismäki 1998, 29–30, 43.)

Aaltonen (2003) jakaa väitöskirjassaan oppiaineintegraation kahteen osaan, joita ovat opettajakeskeinen ja oppijakeskeinen integraatio. Opettajakeskeisessä integraatiossa opetus nähdään usein opetuksen rakenneosien yhteen liittämisenä ja opettajasta lähtöisin olevana oppiaineiden sisältöjen uudelleenorganisoinnina. Näkökulma korostaa oppijan ulkopuolisuutta ja sitä, että integraatio on lähtöisin opettajasta. (Aaltonen 2003, 54-55.) Tämä voi esimerkiksi tarkoittaa sitä, että opettaja liittää tunteja suunnitellussa matematiikan sisältöihin musiikin sisältöalueita, kuten rytmiikkaa tai nuottien aika-arvoja.

Aaltonen (2003) esittää, että oppijakeskeisessä integraatiossa korostuu oppijan mielensisäinen prosessi, jota opettaja seuraa ja pyrkii tukemaan. Integraatio aiheuttaa oppijassa jonkinlaisen muutoksen. Siinä korostuu yksilön kyky tarkastella asioiden välisiä yhteyksiä. Tällöin pyritään mahdollistamaan oppisisältöjen yhteensulautuminen oppilaan ajatuksissa. (Aaltonen 2003, 54-55.) Oppijakeskeisessä integraatiossa korostuu oppilaan kyky hahmottaa asioita kokonaisuuksina ja yhdistää niitä toisiinsa. Asioiden toisiinsa yhdistäminen ja kokonaisuuksien hahmottaminen oppijakeskeisen integraation tavoin tuo kouluopiskelun lähemmäs oppilaan informaalia oppimisympäristöä, kuten kotiympäristöä tai harrastustoimintaa. Se auttaa oppilasta liittämään koulussa opiskeltuja asioita osaksi arkielämää. Monesti koulussa opiskeltavat oppisisällöt saattavat jäädä arkitodellisuudesta irrallisiksi, jolloin niiden opiskelu tuntuu oppilaasta merkityksettömältä. Oppiaineintegraatio tuo koulumaailman sisällöt lähemmäs arkitodellisuutta, tehostaa oppimista ja lisää sen mielekkyyttä. Kangas, Kopisto ja Krokfors (2015) korostavat näkökulmaa arkitodellisuuden tärkeydestä. Eheyttävää opetusta suunniteltaessa täytyy ottaa huomioon lapsen henkilökohtainen maailmankuva ja elinympäristö. Eheyttämisessä on kyse informaalin ja formaalin oppimisen rajan ylittämisestä. Informaali ja formaali oppiminen käsitetään siis toisiaan täydentävinä eikä toisistaan irrallisina käsitteinä. (Kangas, Kopisto & Krokfors 2015, 39.)

Myös Ruismäki (1998) puoltaa näkökulmaa, jonka mukaan oppiaineintegraatio tuo oppimisen lähemmäs arkielämää. Integraatio mahdollistaa oppiainerajoista irti päästämisen ja tuo opeteltavat asiat lähelle oppilaan kokemusmaailmaa. Yksittäiset oppiaineet eivät ole arkitodellisuudesta irrallisia, vaan ne pitäisi sulauttaa mielekkäiksi kokonaisuuksiksi osaksi opetusta. (Ruismäki 1998, 29-43.) Kangas, Kopisto ja Krokfors tukevat myös käsitystä oppiaineintegraation merkityksestä oppimisen kannalta. Pohjimmiltaan eheyttämisessä on kyse siitä, että käsiteltävät tiedot ja taidot liittyvät osaksi oppilaan kokemusmaailmaa. Eheyttämisessä on tarkoitus pureutua yksilön kannalta merkittäviin sisältöalueisiin, jotka toimivat lapsen maailmankuvan rakennusaineina. (Kangas, Kopisto ja /& Krokfors 2015, 39.)

Ruismäki (1998) korostaa taito- ja taideaineiden merkitystä oppimisen kannalta. Hän nostaa esiin näkökulman, jonka mukaan taito ja taideaineiden integroiminen osaksi muuta opetusta tuottaa oppilaalle oivalluksia ja onnistumisen iloa. Tällaiset oppimishetket luovat oppilaalle voimakkaita elämyksiä, jotka muistetaan vielä vuosien kuluttua. Mekaaninen ulkoa opettelu ei puolestaan tuota oppilaalle oivallusta, sillä se jää irralliseksi oppilaan kokemusmaailmasta ja

todellisuudesta. Moniaistinen kokemus on oppilaalle aistinautinnollisten kokemusten huippu. (Ruismäki 1998, 29-34.) Oppiaineintegraatiossa on kyse juuri tästä. Se tuottaa oppilaille moniaistisia elämyksiä, jotka tehostavat kokonaisvaltaista oppimista. Opittavasta asiasta jää elämyksen kautta muistijälki ja se on helpompaa palauttaa mieleen.

Aaltonen (2003) mainitsee, että integraatio jaotellaan usein horisontaaliseen ja vertikaaliseen integraatioon. Horisontaalinen integraatio tarkoittaa toisiinsa läheisesti liittyvien oppiaineiden sisältöjen yhdistämistä ja opetuksen liittämistä osaksi koulun ulkopuolista elämää. Ruismäki (1998) esittää horisontaalisen integraation tarkoittavan eri oppiaineiden liittämistä toisiinsa, jolloin aineet lomittuvat ja muodostavat uudenlaisia kokonaisuuksia. Aaltonen (2003) viittaa Malisen käsitykseen vertikaalisesta integraatiosta, joka tarkoittaa toisiinsa liittyvien oppiainesten jaksottamista ajallisesti peräkkäin. Vertikaalinen näkökulma nousee esiin pohdittaessa sitä, miten uusi asia liittyy jo olemassa oleviin mielensisäisiin tietorakenteisiin. (Aaltonen 2003, 55; Malinen 1985.) Ruismäki (1998) mukailee tätä käsitystä ja tuo esille myös, että vertikaalisessa integraatiossa korostuu erityisesti konstruktivistinen oppimiskäsitys. Konstruktivistisessä oppimiskäsityksessä tieto rakennetaan jo olemassa olevien tietorakenteiden päälle. (Ruismäki 1998, 29-43.) Koulumaailmassa horisontaalinen integraatio voidaan käsittää kahden tai useamman aineen oppiaineintegraationa ja vertikaalinen integraatio yhden oppiaineen sisäisenä integraationa. Vertikaalisessa integraatiossa pyritään järjestelemään opiskeltavat asiat mielekkääseen järjestykseen parhaan mahdollisen oppimistuloksen takaamiseksi. Keskityn tutkielmassani kuvailemaan pääasiallisesti horisontaalista oppiaineintegraatiota.

Karttusen (2016) pro gradu -tutkielmassa nousee esiin musiikinopettajien käsityksiä integraatiosta ja sen hyödyistä. Musiikinopettajat puoltavat integraatiota, sillä se tarjoaa oppilaille mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Integraatio on ihmiselle luonnollinen tapa oppia ja toteuttaa asioita ja sen merkitys korostuu erityisesti musiikin oppimisessa. Integraation merkitys koulussa korostuu varsinkin silloin, kun sen yhteen sulautettavat osat tukevat toisiaan. Integraation ei tarvitse olla erityisen ihmeellistä, mutta on tärkeää muistaa, ettei integraatiota tule toteuttaa pelkästään integroimisen ilosta, vaan siksi, että sillä on syvempi tarkoitusperä. (Karttunen 2016, 59-73.)

2.2 Integraatio opetussuunnitelmassa

Oppiaineintegraation merkitys näkyy Opetussuunnitelmassa (POPS 2014) lähes jokaisessa luvussa ja toistuu usein laaja-alaisissa tavoitteissa. Jotta laaja-alaiset opetuksen tavoitteet voisivat toteutua peruskoulun opetuksessa, on oppiaineintegraation sisällyttäminen opetukseen välttämätöntä. Varsinkin musiikin integroiminen muihin oppiaineisiin vastaa opetussuunnitelman laaja-alaisia tavoitteita ja edistää niiden toteutumista. Monissa laaja-alaisissa tavoitteissa mainitaan musiikin integraatiossa käytettäviä elementtejä kuten liikettä, leikillisyyttä ja ilmaisua. Olisikin yhä tärkeämpää saada näitä elementtejä osaksi koulun yhä monialaisemmaksi muuttuvaa työskentelyä. Tarkastelen seuraavaksi opetussuunnitelman (POPS 2014) laaja-alaisia tavoitteita ja selvitän niiden ilmenemistä musiikin ja muiden aineiden oppiaineintegraatiossa.

Opetussuunnitelman laaja-alaisen tavoitteen L1 mukaan leikit, pelit, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät luovaa ajattelua, oivaltamista ja oppimisen ilon kokemista (POPS 2014, 20-21.) Kun musiikkia integroidaan muihin oppiaineisiin, nämä tekijät korostuvat usein. Esimerkiksi musiikkiliikuntaan, eli musiikin ja liikunnan integroimiseen sisältyy hyvin usein leikillisiä elementtejä, ja oppilaat pääsevät kokeilemaan käytännössä erilaisia harjoitteita. Toiminta on fyysisesti aktiivista ja tuottaa oppilaille mielihyvää ja onnistumisen kokemuksia.

Oppiaineintegraatiota painotetaan myös opetussuunnitelman (POPS 2014) laaja-alaisessa tavoitteessa L2. Vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineenä on yhtä tärkeää oppia käyttämään matemaattisia symboleita kuin musiikkia ja liikettäkin. (POPS 2014, 21.) Sekä matemaattisten symbolien hallinta, että musiikin, liikkeen ja draaman käyttö osana opetusta on siis yhtä tärkeää ja merkityksellistä. Opetussuunnitelma (POPS 2014, 21) kuvaa sitä, miten oppilaita tulisi ohjata edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista. Musiikin integrointi muihin oppiaineisiin tarjoaa oppilaille mahdollisuuden kokea nautintoa. Elämysten kokeminen on mahdollista myös lukuaineiden, kuten matematiikan tunnilla, kun toiminta ei perustu pelkästään laskujen laskemiseen kirjasta, vaan siihen integroidaan musiikkia esimerkiksi toiminnallisuuden kautta. Kun oppilas nauttii tekemisestään, oppiminen saattaa tapahtua jopa oppilaan itse sitä huomaamatta. Integroivien oppimiskokonaisuuksien kautta opetuksesta ja oppimisesta pyritään tekemään oppilaalle merkityksellistä ja se pyritään liittämään osaksi hänen kokemusmaailmaansa. Parhaassa tapauksessa opitut asiat liittyvät suurempaan

kokonaisuuteen oppilaan mielessä. Suurempien kokonaisuuksien hahmottaminen osana omaa elämää on helpompaa, kun oppiainerajoja häivytetään.

Opetussuunnitelmassa (POPS 2014) laaja-alaisessa tavoitteessa L3 korostetaan arjessa tarvittavien taitojen opettelua ja opetuksen liittämistä osaksi oppilaan kokemusmaailmaa. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat pääsevät myös opettelemaan ajanhallintaa. (POPS 2014, 22.) Integroidut oppisisällöt toistavat näitä L3:n tavoitteita, sillä niitä toteutetaan usein yhteistoiminnallisesti. Esimerkiksi useita oppiaineita integroivassa ryhmätyöskentelyssä kannetaan vastuuta yhteisestä työstä ja kehitetään sekä sosiaalisia taitoja että tunnetaitoja. Ryhmätyöskentelytaitojen opettelu on erityisen tärkeää oppilaan tulevaisuuden kannalta, sillä yhteistyötaidot korostuvat yhä useammassa työssä ja tulevat olemaan keskeisessä asemassa lähes jokaisen oppilaan tulevaisuuden elämässä.

Musiikin eheyttäminen alakoulun muihin oppiaineisiin kehittää oppilaan monilukutaitoa, sillä työskentely tapahtuu monia eri oppiaineita yhdistellen mahdollisesti normaaleista poikkeavissa ympäristöissä. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) todetaan L4-tavoitteessa, että monilukutaidon kehittymistä vaaditaan, jotta oppilaat oppivat tulkitsemaan maailmaa ympärillään ja hahmottamaan sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaidolla tarkoitetaan tiedon hankkimista, yhdistelyä ja arviointia ja se tukee kriittisen ajattelun kehittymistä. Osaamisen kehittyminen vaatii rikasta tekstiympäristöä ja oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan monimediaisessa ympäristössä. Oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä ja oppimateriaalina tulee hyödyntää oppilaille merkityksellisiä tekstejä. (POPS 2014, 21-22.) Esimerkiksi musiikkivideon tekeminen on oppilaiden monilukutaitoa kehittävä ja musiikkia ja äidinkieltä integroiva oppisisältö, jossa oppilaat saavat tuottaa itselleen merkityksellisiä tekstikokonaisuuksia. Äidinkielen tunnilla voidaan tehdä biisiin sanat, joihin sävelletään musiikin tunnilla käyttäen Garage bandia. Myöhemmin musiikista voidaan tuottaa ja editoida video, joka liittyy laulun sanoihin. Garage bandin ja videokuvausappien tai editointiohjelmien käyttö liittyy musiikin ja äidinkielen tunneilla tapahtuvan työskentelyn monimediaiseen ympäristöön. Tällainen työskentely voidaan toteuttaa esimerkiksi yhteistoiminnallisesti ryhmätyönä tai koko luokan yhteisenä sävellyksenä siten, että kaikki saavat säveltää teokseen muutaman tahdin.

Edellistä esimerkkiä voidaan hyödyntää myös, kun otetaan huomioon Opetussuunnitelman (POPS 2014) laaja-alainen tavoite L5. Tämä tavoite korostaa tieto- ja viestintäteknologian

tärkeyttä kansalaistaitona ja osana monilukutaitoa. Tavoitteessa oppilaita ohjataan käyttämään käytännön tv-taitojaan omien tuotosten laadinnassa luovassa ja mahdollisesti yhteistoiminnallisessa ympäristössä. Tärkeää tällaisessa työskentelyssä on oivaltamisen ilo, joka vaikuttaa opiskelumotivaatioon. (POPS 2014, 21-22.) Kuten totesin jo aiemmassa luvussa, integroivat oppimiskokonaisuudet tuottavat oppilaille iloa ja elämyksiä ja vaikuttavat positiivisesti opiskelumotivaatioon.

Musiikin integraatiossa taideaineisiin korostuu yhteistoiminnallisten projektien tai omien taiteellisten tuotosten tuottaminen. Taiteellinen ja yhteisöllinen tuottaminen vaatii oppilaalta pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja järjestelmällisyyttä. Opetussuunnitelman (POPS 2014) laaja-alaisen tavoitteen L6 mukaan koulussa tulee harjaannuttaa pitkäjänteistä ja järjestelmällistä työskentelyä. Yhteisöllisessä ryhmäprojektissa oppilaat oppivat asettamaan itselleen tavoitteita ja ponnistelemaan sinnikkäästi niiden eteen. Oppilaita tulee kannustaa sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa. (POPS 2014, 23-24.) Koulumaailmaan laaja-alainen tavoite L6 voidaan liittää esimerkiksi yhteistoiminnallisen kuvataiteen työn avulla, johon integroidaan musiikkia. Oppilaat maalaavat tai piirtävät yhteiselle paperille niitä tunteita, joita musiikki herättää heissä. Tällainen yhteistoiminnallinen työskentely ja taideteoksen loppuunsaattaminen vaatii sitkeyttä ja pitkäjänteisyyttä ja opettaa osaltaan L6-tavoitteen periaatteita. L6-tavoitteessa (POPS 2014) mainitaan myös, että oppilailla tulisi herätä kiinnostus ja myönteinen asenne työelämää kohtaan. Musiikin integrointi muihin oppiaineisiin lisää oppijoiden motivaatiota ja saattaa herättää heissä myös kiinnostuksen työskennellä tulevaisuudessaan opeteltavan asian parissa.

Opetussuunnitelman (POPS 2014) laaja-alaisessa tavoitteessa L7 korostuu ympäristön suojelun ja kestävän kehityksen merkitys. Oppilaat saavat valmiuksia omien ja yhteiskunnan toimintatapojen muuttamiseen kestävästä tulevaisuudesta rakentavaksi. (POPS 2014, 24.) Kestävän tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että oppilaat oppivat arvostamaan kierrätysmateriaaleja. Käytännön koulutyöhön voi yhdistää kestävän kehityksen periaatteita, kun integroidaan musiikkia ja käsityötä. Kierrätysmateriaaleista tehdyt soittimet, kuten sadeputket, rytmimunat ja sählypall-okarinat ovat hyvä tapa toteuttaa kestävästä kehitystä ja POPSin laaja-alaista tavoitetta L7.

Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) ilmaisee oppiaineintegraation olevan tärkeässä asemassa perusopetuksen yhtenäisyyden tukemisessa. Eheyttäminen auttaa oppilaita yhdistelemään eri tieteenalojen tietoa ja taitoja uudellaisiksi, mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Oppiainerajat ylittävät työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietoa ja rakentamaan sitä

yhteisöllisesti vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (POPS 2014, 30-31.) On tärkeää, että tietoa opitaan soveltamaan koulupolun alusta lähtien. Olen huomannut usein opetustilanteissa, että asioiden ulkoa opettelu ei johda kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen, vaan opittu asia ymmärretään paremmin, kun se saadaan liitettyä osaksi omaa maailmankuvaa ja arkielämää. Opetuksen eheyttäminen auttaa oppilaita liittämään opetuksessa käsiteltäviä ongelmia osaksi arkielämää, ja se tekee opitusta tiedosta merkityksellisempää. Matematiikan tai äidinkielen kirjoissa arkielämän soveltavat tehtävät ovat harvassa, mutta ne ovat todellisuudessa niitä tehtäviä, joista on oppilaille eniten käytännön hyötyä.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) esitetään opetuksen sisällön eheyttämisen edellyttäjiä. Näitä ovat esimerkiksi opetuksen rinnastaminen eli saman teeman opiskelu kahdessa tai useammassa oppiaineessa yhtä aikaa. Opetuksen eheyttämistä voi edistää myös jaksottamalla samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi. (POPS 2014, 30-31.) Käytännössä tällainen opiskelu voisi musiikkia integroitaessa tarkoittaa esimerkiksi sitä, että historian ja musiikin tunneilla käsiteltäisiin samaa aihealuetta rinnakkain tai peräkkäisessä järjestyksessä. Tällöin voitaisiin esimerkiksi yhdistää barokin aikakauden opiskeluun barokkiaikaista musiikkia tai pyrkiä tuottamaan sitä itsenäisesti. Barokin käsittely kokonaisuutena useita teemoja yhdistellen muodostaa oppilaille laajemman käsityksen siitä, millaista elämä on ollut barokin aikakautena.

Opetussuunnitelmassa (POPS 2014) mainitaan teemapäivien, tapahtumien ja kampanjoiden järjestäminen yhtenä integroimisen toteutustapana. Myös pidempikestoisten monialaisten kokonaisuuksien toteuttaminen edistää eheyttämistä. Monialaiset opintokokonaisuudet ovat opintojaksoja, jotka perustuvat kahden tai useamman oppiaineen yhteistyölle. Näiden kokonaisuuksien tulee liittyä keskeisesti koulun arvomaailmaan ja oppimiskäsityksiin. Oppilaiden opintoihin tulee sisältyä vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus vuodessa. Oppimiskokonaisuudet tulee suunnitella riittävän pitkiksi, jotta oppilailla on aikaa syventyä sisältöihin ja ymmärtää niitä kokonaisvaltaisesti. Opetussuunnitelmassa korostetaan myös, että oppilaille tulee olla tarpeeksi aikaa opiskella oppimiskokonaisuutta tavoitteellisen, monipuolisen ja pitkäjänteyden työskentelyn turvaamiseksi. Monialaisten kokonaisuuksien käyttö opetuksessa edistää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. (POPS 2014, 30-31.)

2.3 Integraation edellytykset opettajalle

Monialaisten kokonaisuuksien käyttö opetuksessa on oikein käytettynä loistava työtapa. Näiden kokonaisuuksien työstämien ei kuitenkaan ole välttämättä opettajalle helpoin ja vähiten työtä vaativa tapa opettaa. Jotta oppimiskokonaisuuksista saataisiin mahdollisimman eheitä, tulee opettajan olla valmis suunnittelemaan niitä pitkäjänteisesti ja huolellisesti. Hyvin suunnitellun kokonaisuuden toteuttaminen on parhailtaan hyvin palkitsevaa ja tuottaa oppilaille hyviä oppimistuloksia. Tarkastelen seuraavaksi integraation toteutumisen edellytyksiä opettajan näkökulmasta käsin.

Kangas, Kopisto ja Krokfors (2015) toteavat integroivan opetuksen haastavan perinteisen tiedonalalähtöisen opiskelumuodon, jonka keskiössä on oppikirjat. Integroiva opetus vie koulu-työskentelyä yhä kauemmas tiedon toistamisesta ja sisältökeskeisyydestä, sillä tiedon esittämien pilkottuna oppikirjoissa ei palvele integroivien oppimiskokonaisuuksien toteutumista parhaalla mahdollisella tavalla. (Kangas, Kopisto & Krokfors 2015, 39.) Usein perusopetus seuraa oppikirjojen kaavaa ja opetuksen sisältöalueet käydään läpi oppikirjan noudattamassa järjestyksessä. Integraatio edellyttää opettajalta kuitenkin joustavuutta oppikirjan käytön suhteen. Opettajan tulee ymmärtää se, että kaikkia oppimiskokonaisuuksia ei välttämättä löydy suoraan oppikirjoista, vaan ne pitää luoda itse. Opetussuunnitelma (POPS 2014) esittää myös näkökannan siitä, että jokaista opintokokonaisuutta ei ole mahdollista opettaa pelkästään perinteisiä oppikirjoja hyödyntäen. Opettajan tulee etsiä oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi kouluun soveltuvia, mutta oppilaita kiinnostavia asioita. Näiden asioiden opiskelussa käytetään kuitenkin oppilaineille ominaista käsitteistöä ja menetelmiä. (POPS 2014.)

Opetuksessa päästään käsiksi oppilaita kiinnostaviin ja merkityksellisiin aiheisiin, kun he saavat itse osallistua opetuksen suunnitteluun. Opetussuunnitelma (POPS 2014) korostaa oppilaiden osallisuuden merkitystä työskentelytapojen suunnittelussa. Jotta oppimiskokonaisuuksista saataisiin oppilaan kannalta merkityksellisiä, on oppilaan osallistuminen suunnitteluun välttämätöntä. (POPS 2014, 30-31.) Oppilaiden osallistuminen opetuskokonaisuuksien suunnitteluun luo opettajalle haastetta. Opettaja joutuu hylkäämään vuosikymmeniä vallinneet opetusmenetelmät, joissa tieto kaadetaan behavioristisesti oppilaan päähän ja pureskellaan valmiiksi. Kun opetuksen suunnitteluun osallistetaan oppilaita, täytyy opettajalla olla valmiuksia hypätä ”kaikkia lankoja käsissään pitävän” johtajan roolista ulkoa ohjaavan henkilön rooliin. Ohjaajana opettaja tuuppii oppilaita oikeaan suuntaan, mutta antaa oppilaan itse ottaa vastuuta

suunnittelusta. Erityisen haasteellista opetuksen suunnittelu on pienten oppilaiden kanssa. Opettajan täytyy mukauttaa oppilaiden osallistuminen suunnitteluun heidän ikätasonsa mukaan, jolloin alkuopetuksen oppilaille annetaan vähemmän vastuuta, kuin alakoulun loppuvaiheessa oleville oppilaille. Oppilaiden osallistamisella voidaan parhaimmillaan päästä tilanteeseen, jossa yksittäisten tiedon palasten ulkoa opetteluun sijaan korostuu kokonaisvaltainen ymmärtäminen.

Monialaisten kokonaisuuksien tulisi tarjota oppilaalle mahdollisuus yhdistää koulun ulkopuolinen toiminta osaksi omaa oppimista ja vahvistaa heidän osallisuuttaan opetuksen tavoitteiden, sisältöalueiden ja työskentelyn suunnittelussa. (POPS 2014, 30-31.) On tärkeää, että opettaja ottaa huomioon oppiaineintegraatiota toteuttaessaan oppilaiden omat mielenkiinnonkohteet. Musiikin tunneilla opettaja voisi esimerkiksi selvittää, minkälaisien musiikillisten ilmiöiden ympärillä oppilaat toimivat koulun ulkopuolisessa maailmassa. Oppilailta kiinnostavan ilmiön ympärille voi rankentaa eheän oppimiskokonaisuuden, johon integroidaan myös muita aineita. Tällä tavalla saadaan oppimisesta omakohtaisempaa.

Monialaisten kokonaisuuksien toteuttamiseksi opettajan tulee olla valmis työskentelemään yhteistoiminnallisesti sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppimiskokonaisuuksista tulee oppilaille merkityksellisempiä, kun niihin liitetään vierailuja koulun ulkopuolisiin kohteisiin, kuten museoihin tai muihin tapahtumiin. Esimerkiksi konsertissa käyminen on oppilaalle elämyksellisempää, kuin normaali luokassa opiskelu ja se liittyy koulunkäynnin osaksi arkielämää. Perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) linjaa, että monialaisten oppimiskokonaisuuksien hyödyntäminen tarjoaa hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle työskentelylle. Koulun ulkopuolella, ajankohtaisten asioiden parissa tapahtuva työskentely luo sekä oppilaalle että opettajalle lisämotivaatiota. Lisäksi se tarjoaa oppilaalle mahdollisuuden yhdistää koulun ulkopuolella tapahtuvan oppimisen koulutyöhön. Tällainen koulun ulkopuolisen oppimisen yhdistäminen koulutyöhön antaa oppilaalle elämyksiä, herättää älyllistä uteliaisuutta ja kehittää luovuutta. Lisäksi se haastaa oppilaat uudenlaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja opettaa heitä soveltamaan jo opittuja taitojaan käytäntöön. (POPS 2014, 30-31.)

Oppiaineintegraatiossa toteutettavissa projekteissa käytetään usein työskentelymuotona ryhmätyöskentelyä. Integroivien oppimiskokonaisuuksien ohjaaminen vaatii opettajalta taitoa ohjata yhteistoiminnallista työskentelyä. Lonkan, Hietajärven, Hohtin, Nuortevan, Rainion, Sandströmin, Vaaran ja Westlingin (2015) mukaan älykkyys ei ole ainoastaan mielen sisäistä, vaan

se on hajaantunut verkostoihin. He mainitsevat tulevaisuuden taitoihin kuuluvan erityisesti vuorovaikutustaidot, joita voidaan opetella tehokkaasti ryhmätyöskentelyssä integroivien oppimiskokonaisuuksien kautta. Yhteistoiminnallinen ryhmätyöskentely mahdollistaa opittavan asian ymmärtämisen monitahoisesti ja integrointi vahvistaa opittavan asian kokonaisvaltaista ymmärrystä. Integroitavia oppimiskokonaisuuksia ryhmätyöskentelynä ohjaavalta opettajalta edellytetään hyviä pedagogisia taitoja. Hänen täytyy jäsentää ryhmätyöskentelyn tavoitteita, jotta oppimiskokonaisuus ei muodostu liian vaativaksi. Opettajan tulee olla tukemassa oppimisprosessin ylläpitoa ja auttaa ryhmää asettamaan itselleen realistisia tavoitteita. (Lonka ym. 2015, 49-57.) Ryhmätyöskentelyn haasteena voi olla se, että kaikki ryhmän jäsenet eivät välttämättä osallistu työskentelyyn tasapuolisesti. Kun ryhmä jakaa itse vastualueet, eikä opettaja säätele yksittäisen oppilaan työmäärää, saattaa osa oppilaista työskennellä muita laiskemmin. Opettajan ohjauksen merkitys korostuu näissä tilanteissa ja on tärkeää, että oppimisprosessia ylläpidetään jatkuvasti myös opettajan osalta.

Oppiaineintegraation sisällyttäminen opetukseen on paikoin haasteellista, mutta useat opettajat näkevät integraatiossa myös huomattavia mahdollisuuksia ja potentiaalia. Mikkonen (2019) esittää pro gradu-tutkielmassaan, että esimerkiksi opettajien uudet ajattelutavat auttavat näkemään oppiaineen eri tavalla ja integroivan opetuksen kokonaisvaltaisuus on koettu positiivisena asiana. Monialaiset kokonaisuudet lisäävät tutkittavien ilmiöiden laajuutta ja oppiaineen yhteneväisyydet ja erot selkeytyvät. Lisäksi eheyttäminen voi lisätä oppiaineen mielekkyyttä ja motivaatiota sitä kohtaan (Mikkonen 2019 ,88-90.)

3 MUSIIKIN INTEGRAATIO ALAKOULUSSA

3.1 Musiikin integraatio vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkien 1–2 musiikinopetuksessa on useita mahdollisuuksia käyttää hyödyksi musiikin ja muiden oppiaineiden integraatiota. Musiikin alkuopetuksen opetussuunnitelma (2014) sivuaa useissa eri kohdissa muiden oppiaineiden sisältöjä, joten eheyttävää toimintaa täytyy sisällyttää osaksi musiikin tunteja. Oppiainintegraation sisällyttäminen osaksi alkuopetusta on luontevampaa, kuin 3–6 luokille mentäessä. 1–2 luokilla oppiaineet sulautuvat yhteen helposti, sillä opetus on käytännönläheisempää, kun ylemmillä luokilla. Tutkiessani musiikin opetussuunnitelmaa (2014), huomasin, että lähes kaikki 1–2 luokkien musiikin opetussuunnitelmassa mainittavat integraatioon liittyvät asiat voidaan eheyttää äidinkieleen. Useissa opetussuunnitelman (2014) kohdissa painotetaan myös kulttuuria, jota käsitellään limittäin useissa alkuopetuksen oppiaineissa.

Opetussuunnitelman (POPS 2014, 141) vuosiluokkien 1–2 sisällöissä korostetaan musiikillisen toiminnan liittyvän luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa sekä juhlassa. Alkuopetuksen musiikin opiskeluun on siis luontevaa yhdistää erilaisia oppiaineintegraation sisältökokonaisuuksia siten, että integroitavat aineet tukevat toisiaan ja lopullinen oppiminen on tehokasta.

Musiikin opetussuunnitelman (POPS 2014, 141) tavoitteena T3 on se, että oppilas oppisi hahmottamaan ääntä ja musiikillisia käsitteitä liikkuen ja kuunnellen. Tätä tavoitetta voidaan toteuttaa eheyttämällä liikunnan ja musiikin sisältöjä keskenään esimerkiksi musiikkiliikunnan keinoin. Kerron lisää musiikkiliikunnasta luvussa 4.3.

Tavoitteen T4 mukaan oppilaan omat musiikilliset ideat ja niiden hyödyntäminen pitäisi ottaa huomioon oppitunneilla (POPS 2014, 141). Oppilaita tulisi ohjata toteuttamaan omia pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia hyödyntäen liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia keinoja, sekä muita ilmaisukeinoja. Oppilaiden luovaa ajattelua ja musiikillista ymmärrystä

edistetään, kun oppilaat pääsevät toteuttamaan erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttämään mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin ja yhteistoiminnallisesti. (POPS 2014, 141.) Musiikin tavoitteella T4 on kosketuspintaa usean eri oppiaineen, kuten liikunnan, kuvataiteen, äidinkielen ja tietotekniikan sisältöjen kanssa. Näitä sisältöjä voidaan opetella tehokkaasti esimerkiksi yhteistoiminnallisissa ryhmäprojekteissa.

Musiikin opetussuunnitelman (POPS 2014) 1–2 luokkien tavoitteessa T5 ilmaistaan, että lasta tulisi innostaa tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä ja nauttimaan musiikkikulttuureista ja niiden historiallisesta monimuotoisuudesta. Sisällöt tulee valita siten, että oppilaat pääsevät tutustumaan erilaisiin musiikkityyleihin ja musiikkikulttuureihin monipuolisesti. (POPS 2014, 141-142.) Kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta voidaan opiskella tai harjoitella esimerkiksi musiikin, sekä äidinkielen ja historian oppisisältöjä integroiden. Projektiluontoiset historiaa, äidinkieltä ja musiikkia sisältävät oppimiskokonaisuudet auttavat alkuopetuksen oppilaita ymmärtämään ympäröivää maailmaansa kokonaisvaltaisesti uusin tavoin.

Alkuopetuksessa useiden eri aineiden integraatio on luontevaa, sillä opetus muodostuu jopa huomaamatta 3–6 luokkien opetusta useammin laajoista linjoista ja ilmiökokonaisuuksista, eikä siinä takerruta yksityiskohtiin. 1–2 luokkien opetuksessa käsitellään myös paljon arjessa kohdattavia ilmiöitä ja asioita. Opetussuunnitelma (POPS 2014) korostaa, että oppitunneilla tulisi käsitellä oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja arjen eri ääniympäristöistä. Lisäksi tulisi pohtia musiikin merkitystä omassa yhteisössä (POPS 2014, 141.) Oppilaan arjessa ei ole erillisiä oppiaineita, vaan ne integroituvat luonnostaan keskenään. Arjen ääniympäristön tutkiminen on integraatiota parhaimmillaan, sillä silloin eri oppiaineiden sisältöjen oppiminen tapahtuu luonnollisesti. Arjen tilanteista selvittää, kun osataan yhdistellä eri oppiaineiden sisältöjä joustavasti logiikkaa käyttäen.

Alaluokkien musiikin opetuksessa on tärkeää lähestyä teemoja luovan toiminnan ja leikkien kautta. Opetussuunnitelma (POPS 2014) painottaa, että musiikin opetukseen tulisi sisällyttää leikkejä, lauluja, loruja, liikuntaa ja luoda ikäkaudelle sopivia tilaisuuksia luovaan toimintaan. Lisäksi kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omaan toimintakulttuuriin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. (POPS 2014, 141-142.) Näitä sisältöjä voidaan eheyttää useisiin eri oppiaineisiin, kuten äidinkieleen, ympäristöoppiin ja historiaan. Leikillisuus ja toiminnallisuus lisää oppimisen mielekkyyttä. Oppiminen tapahtuu parhaimmillaan huomaamattomasti, kun siihen yhdistetään toiminnallisia leikkiä, loruja ja laulua.

3.2 Musiikin integraatio vuosiluokilla 3-6

Opetussuunnitelman 3–6 luokkien kuvauksessa (POPS 2014) korostetaan, että musiikin opetuksessa pitäisi pyrkiä herättämään oppilaan tiedonjano ja uteliaisuus kulttuurista osallisuutta ja monimuotoisuutta kohtaan. (POPS 2014, 263.) Musiikin oppiaineintegraatio tarjoaa mahdollisuuden oppilaan luontaisen uteliaisuuden heräämiselle ja oppilaan kulttuurisen osaamisen kasvamiselle. Ympäristöopissa voidaan esimerkiksi lisätä oppilaan uteliaisuutta liittämällä maailmankulttuurien opiskeluun musiikkia. Jos kiinalaisen kulttuurin opiskelun yhteydessä kuunnellaan tai soitetaan kiinalaista musiikkia, oppilas kokee todennäköisesti syvempää yhteyttä opiskeltavaan aiheeseen, verrattuna siihen, että asia opiskeltaisiin pelkästään kirjasta lukemalla ja tehtäviä tekemällä.

Opetussuunnitelmassa (POPS 2014, 263) todetaan, että opettajan tulisi luoda oppilaille musiikillisia tilanteita, jossa he pääsevät suunnittelemaan ja toteuttamaan monitaiteellisia kokonaisuuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa. Tällaisia monitaiteellisia kokonaisuuksia voidaan luoda, kun integroidaan muita taito- ja taideaineita musiikkiin. Parhaimmassa tapauksessa tällainen oppiaineintegraatio johtaa lopputulokseen, jossa edistetään kaikkien oppiaineiden tavoitteiden toteutumista ja sisältöjen yhteen nivoutumista. Monitaiteellisten, oppiainerajoja rikkovien kokonaisuuksien suunnittelu yhteistoiminnallisesti kannustaa oppilasta mielikuvitukselliseen ajatteluun. Tällaisen ajattelun kehittyminen on erityisen tärkeää, sillä se edistää luovuutta ja oppilaan kekseliäisyyttä. Luovuuden ja kekseliäisyyden kehittyminen taas puolestaan tukee oppilaan päivittäisessä opiskelussa tarvittavia opiskelustrategioita.

Opetussuunnitelman (POPS 2014, 263-264) 3–6 luokkien tavoitteessa T3 kannustetaan oppilasta kehollisen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikuen. Useiden eri oppiaineiden sisältöjä sivuava tavoite kiteyttää sen, että oppiainerajojen rikkominen musiikin opetuksessa on välttämätöntä, jotta tavoite T3 toteutuu. Kehollista musiikkia voidaan harjoitella integroimalla musiikkiin liikuntaa. Oppilasta voidaan kannustaa kuvalliseen ilmaisuun integroimalla kuvataiteen sisältöjä musiikkiin. Tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisua voidaan harjoitella, kun musiikkia integroidaan äidinkieleen. Käytännössä tällaista toimintaa voidaan toteuttaa myös yhdistämällä useiden oppiaineiden sisältöjä monialaisiksi kokonaisuuksiksi.

Musiikin opetussuunnitelman (POPS 2014, 263) tavoitteessa T4 painotetaan oppilaan ohjaamista elämykselliseen kuunteluun ja pyritään siihen, että oppilas oppisi jäsentämään kuulemansa ja kertomaan siitä. Tällaista elämyksellistä kuuntelua on mahdollista toteuttaa musiikin ja äidinkielen oppiaineintegraatiossa.

Opetussuunnitelma (POPS 2014, 264) esittelee tavoitteen T6, jonka mukaan oppilasta tulisi ohjata tarkastelemaan omia musiikillisia kokemuksiaan, sekä musiikillisen maailman monimuotoisuutta kulttuurillisesta ja historiallisesta näkökulmasta. Myös kulttuurisen ja historiallisen näkökulman käsittelyä voidaan integroida äidinkielen sisältöihin. Lisäksi niitä voidaan käsitellä useissa muissa aineissa, kuten historiassa, uskonnoissa tai maantieteessä.

Opetussuunnitelman (POPS 2014, 263) tavoitteena T7 on ohjata oppilasta ymmärtämään musiikin käsitteitä ja merkintätapoja musisoinnin yhteydessä. Tämän tavoitteen toteutumista edistää huomattavasti matematiikan sisältöjen integroiminen musiikkiin. Matematiikassa ja musiikissa on useita yhdenmukaisuuksia, jotka näkyvät selvästi esimerkiksi, kun käsitellään nuottien aika-arvoja. Musiikin ja matematiikan käsitteet ja merkintätavat tukevat toisiaan ja niiden yhdistäminen mahdollistaa kokonaisvaltaisen oppimisen toteutumisen.

Luokkien 3-6 opetuksessa on tärkeää korostaa musiikin positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia terveyden kannalta. Tätä ajatusta puoltaa opetussuunnitelman (POPS 2014, 264) tavoite T8, jossa ohjataan oppilasta huolehtimaan musisointiympäristönsä turvallisuudesta ja pyritään tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin. Musiikin hyvinvointivaikutuksia ja ääniympäristön haittoja, kuten meluallistumista voidaan tutkia yhdistelemällä musiikin ja terveystiedon oppisisältöjä keskenään.

4 KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ MUSIIKIN INTEGRAATIOON

4.1 Musiikin integrointi äidinkielessä ja matematiikassa

Musiikin integrointi lukuaineissa on erityisen tärkeää, koska lukuaineet saatetaan kokea puuduttavina koulukontekstissa. Saman sisällön mekaaninen toistaminen ja ulkoa opettelu ei välttämättä anna oppilaalle motivaation kipinää edistää opintojaan. Oppiaineintegraatiolle tyypilliset yhteisöllinen ja toiminnallinen ympäristö herättävät oppilaan mielenkiinnon eri tavalla, kuin perinteinen oppikirjan kanssa tapahtuva opiskelu. Integraation avulla on mahdollista lisätä spontaania iloa, joka parhaimmillaan on läsnä oppimistilanteissa. Seuraavissa kappaleissa käsitellään konkreettisia esimerkkejä, joita voidaan toteuttaa oppilaiden kanssa lukuaineiden opitunneilla alakoulussa.

Kun musiikkia integroidaan äidinkieleen ja matematiikkaan, oppimista tehostaa erityisesti rytmiikan ja riimien käyttö. Pound ja Lee (2015) korostavat, että rytmiikan ja riimien käyttö osana opetusta on tehokas keino riippumatta siitä osaako oppilas laulaa vai ei. Rytmiikan ja riimitteilyn sisällyttäminen opetukseen tukee muistia ja lisää oppilaiden itsetuntoa. Se edistää luokkayhteisöön kuulumisen tunnetta, lisää liikettä luokkaympäristössä ja tarjoaa mahdollisuuden kokea oppimisen iloa. Rytmiikan tarjoamat tunnelmanvaihdokset ylläpitävät oppilaiden energiaa ja lisäävät motivaatiota aihetta kohtaan. (Pound ja Lee 2015, 146.) Rytmiikka tuo opetukseen vaihtelevuutta ja se auttaa oppilaita, joilla on keskittymisen vaikeuksia. Useissa luokissa on nykyään oppilaita, jotka tarvitsevat aktiivista toimintaa myös kesken oppitunnin. Matematiikan tai äidinkielen tunti voidaan keskeyttää laulamalla laulu, riimittelemällä tai leikkimällä taputusleikkiä. Rytmiikan käytön myötä myös luokan vahvojen matemaattisten ja äidinkielen taitojen osaajien ajattelu kehittyy ja oppiminen tehostuu. Tällaisesta rytmiikkaan painottuvasta musiikin ja lukuaineiden integraatiosta siis hyötyvät luokan kaikki oppilaat.

Pound ja Lee (2015) ilmaisevat, että vahva matematiikan osaaja hallitsee matemaattisen kielen käytön ja osaa soveltaa toiminnassaan monipuolisesti matemaattista ajattelua. Matemaattista kieltä sisältävien laulujen käyttäminen matematiikan opetuksessa auttaa oppilasta oppimaan tehokkaasti matemaattisia termejä ja ilmaisuja. Lisäksi oppilaan matemaattinen ajattelu kehittyy.

(Pound ja Lee 2015, 146.) On olemassa paljon opetuslauluja, jotka käsittelevät matemaattisia termejä. Yhteen- ja vähennyslaskua sekä kerto- ja jakolaskua voidaan opetella opetuslaulujen avulla. Opetuslaulun voi tehdä myös yhteistoiminnallisesti oppilaiden kanssa. Helpointa on tehdä laulu tuttuun sävelmään, kuten Ukko Nooan tai Jänis istui maassa- lastenlauluun. Sävelmä on jo tässä vaiheessa kaikille tuttu eikä sitä tarvitse opetella erikseen. Yhteistyössä oppilaiden kanssa voidaan rakentaa esimerkiksi matikkalaulu tai räppi siten, että jokainen oppilas keksii muutaman rivin tiettyjen numeroiden välisestä laskutoimituksesta. Riittävä lisä aiheen mieleenpainuvuutta, sillä laskutoimitusten muistaminen on helpompaa, jos niitä voi hyräillä mielessään.

Peruslaskutoimitusten lisäksi musiikkia voi integroida monin eri tavoin geometriaan. Geometriaa voidaan opetella esimerkiksi tanssin avulla. Olen käyttänyt useasti opetuksessani ympyrätanssia ja todennut sen motivoivaksi, mielekkääksi ja opettavaiseksi hyvin erilaisille ryhmille. Tanssia voidaan soveltaa myös muihin geometrisiin kuvioihin kuin ympyrään.

Harjoitteissa laitetaan menevä musiikki soimaan taustalle ja opettaja ohjaa oppilaita muodostamaan ensin ryhmässä ympyrän kehän. Opettaja alkaa huudella muita ympyrän osia, kuten keskipiste, pinta-ala, halkaisija jne. Oppilaat muodostavat ympyrän osan omaa kehoaan käyttäen haluamallaan tavalla niin, että ympyrän kehä säilyy läpi harjoitteen. Kun kaikki ympyrän osat on opeteltu läpi, voi opettaja siirtää vastuun jollekin oppilaista, joka saa vuorostaan huutaa seuraavaksi muodostettavan ympyrän osan. Ympyrätanssiharjoitteissa oppilaat oppivat ympyrän osat huomaamattomasti ja on havaittavissa oppimisen iloa ja motivoituneisuutta. Matematiikan 3-6-luokkien opetussuunnitelmassa (POPS 2014) sisällöissä S3 painotetaan sitä, että oppilaan tulee tutustua geometrisiin tasokuvioihin ja harjoitella suunta- ja sijaintikäsitteitä. Lisäksi oppilaita ohjataan nimeämään tasokuvioita ja niiden ominaisuuksia. (POPS 2014, 129.) Kaikki edellä mainitut POPSin sisältötavoitteet toteutuvat ympyrätanssi-harjoitteissa. Tanssiensa oppilaalla on mahdollista tutustua suuntiin ja tasokuvio-ympyrään tutustuminen käy huomaamattomasti leikkilisen tanssin ja itseilmaisun kautta.

An (2013) on tutkinut matematiikan ja musiikin välistä oppiaineintegraatiota viiden viikon mittaisella interventiolla alakouluissa. Musiikkia ja matematiikkaa yhdistelevän jakson aikana oppilaiden matemaattiset taidot kehittyivät huomattavasti verrattuna ennen testiä tehtyihin mitauksiin. Tutkimustuloksissa oli huomattavissa selkeää edistystä matemaattisten yhtälöiden ja symbolien ymmärtämisessä. Lisäksi oppilaat oppivat löytämään useita eri tapoja

matemaattiseen ongelmanratkaisuun. Testijakson jälkeen oppilaat osasivat yhdistellä matemaattista ajattelua luovasti arkielämän tilanteisiin. Lisäksi oppilaiden musiikillinen ymmärrys kasvoi entisestään ja musiikkia opittiin tulkitsemaan uudennlaisilla tavoilla. (An 2013, 14-15.) Anin tutkimus puoltaa näkökulmaa oppiaineintegraation hyödyistä molempien oppiaineiden tehokkaamman oppimisen kannalta.

An (2013) esittää, että musiikkia ja matematiikkaa voidaan eheyttää käytännön tasolla helposti. Esimerkiksi yhteen ja vähennyslaskuja voidaan opetella nuottien aika-arvojen laskumenetelmän avulla. (An 2013, 14-15.) Yhteen- ja vähennyslaskuista mieleeni tulee käytännön esimerkki, jossa nuottien aika-arvot käsitetään murtolukuina. Jokaiselle nuotille annetaan luku-arvo, esimerkiksi neljäsosanuotti on $\frac{1}{4}$ ja kahdesosanuotti $\frac{1}{8}$ jne. Opettaja antaa tehtäväksi laskea, kuinka monta neljäsosanuottia tai kuudestoistaosanuottia menee yhteen tahtiin, jonka tahtiosoitus on $\frac{4}{4}$. Laskutoimituksia voidaan jatkaa siten, että oppilaat pääsevät itse piirtämään nuotteja peräkkäin ja laskemaan niitä vastaavien murtolukujen summia yhteen. Lopuksi voidaan piirtää tahtiviivat oikeisiin kohtiin laskemalla jokainen tahti täyteen, niin että loppusummasta tulee $\frac{4}{4}$. Tällaisen harjoitteen voisi toteuttaa esimerkiksi kolmosluokkalaisten kanssa, jotka ovat jo hieman tutustuneet murtolukuihin.

Musiikkia voidaan integroida äidinkieleen monipuolisesti jokaisella alakoulun luokka-asteella. Erilaisten laulujen laulaminen äidinkielen tunneilla tukee oppilaan kielen kehitystä ja musikaalisuutta. Esimerkiksi aakkoslaulu on toiminut monien oppilaiden apuna aakkosten opettelussa jo vuosikymmenien ajan alkuopetuksessa. Pitkä kirjainjoukko on hankalaa muistaa pelkkinä äänteinä, mutta sen opettelu helpottuu ja nopeutuu huomattavasti, kun musiikki lisätään mukaan oppimistilanteeseen.

Aakkosten opetteluun tehokkuus laulun avulla perustellaan useissa tutkimuksissa ja Diodomenicon (2006) artikkelissa. Diodomenico (2006) siteeraa tutkimuksessaan Feinsteiniä, jonka mukaan kieli ja musiikki toimivat läheisesti yhteistyössä, sillä samat aivoalueet aktivoituvat silloin kun kuullaan musiikkia ja kieltä. (Didomenico 2013, 8; Feinstein 2006.) Feinsteinin sitaatti on yhtäpitävä sen ajatuksen kanssa, että musiikki ja äidinkieli toimivat oppiaineparina toisiaan tukien ja niiden käyttö yhdessä avaa täysin uudennlaisia oppimisen ovia. Salmon (2009) toteaa musiikin ja äidinkielen integraation mahdollistavan sen, että luovan kirjoittamisen ja tekstien ymmärtämisen maailma avautuu oppilaille aivan uudella tavalla. Musiikki herättää oppilaan uteliaisuuden ja edistää ajattelun kehittymistä. (Salmon, 2009,4.)

Musiikkia ja äidinkieltä voidaan integroida toimivasti lukemisen opetteluun yhteydessä leikkisyyden kautta. Lerkkanen (2006) esittää, että lukemaan oppimiseen on hyvä liittää leikkisyyttä, koska se luo uusia merkityksiä luku- ja kirjoitustaidon käytölle. Uusiin äänneisiin voidaan tutustua leikkisästi erilaisten lorujen, kirjainlaulujen tai runojen avulla. Luku- ja kirjoitusleikit tarjoavat lapselle hengähdystauon oppikirjan parissa puurtamisesta ja vaihtelua normaaliin opetukseen verrattuna. (Lerkkanen 2006, 80,98.) Erityisesti lapset, joilla on heikot kielellisen tietoisuuden taidot, hyötyvät äidinkielen sisältöjen leikkisestä vaihtelevuudesta (Lerkkanen 2006, 80; Hagtvet 1993). Musiikin ja äidinkielen integroiminen tuo koulutyön lähemmäs lasten työtä, leikkiä, ja avaa lukemisen maailman ovet myös niille oppilaille, joiden lukemaan opettelu on haasteellista. On erityisen tärkeää opettaa äidinkielen ja musiikin taitoja limittäin leikkisesti, sillä se lisää lukemaan opetteluun merkityksellisyyttä ja hyödyttää kaikenlaisia oppilaita.

Lukemista voidaan opetella myös siten, että keksitään omasta nimestä erilaisia rytmejä ja taputetaan ne yhteisesti luokan kanssa. Tavuja voidaan opetella myös liikkeen ja rytmin avulla siten, että opettaja sanoo sanan ja oppilaat hyppivät sanan tavurytmin mukaan. Tavarajan hahmottaminen helpottuu, kun oppilaat saavat opiskella äidinkieltä toiminnallisesti rytmikkaa apuna käyttäen. Sanan rakenteen hahmottaminen helpottuu huomattavasti, kun se jaetaan tavuiksi taputtamalla (Lerkkanen 2006,100). Koska rytmi on ominaista kielelle, lapsen lukemaan opettelu vaikeutuu huomattavasti, jos hän ei hallitse rytmikkaa. Siksi on erityisen tärkeää integroida musiikkia ja äidinkieltä lukemaan opetuksessa.

Lukemista ja nuotinlukua voidaan opettaa myös yhtä aikaa. Olen teettänyt useille lukemaan opetteleville piano-oppilailleni tehtäviä, joissa täydennetään nuotin aukkokohdat oikeilla nuottien nimillä ja ”ratkaistaan nuottien salakirjoitus”. Tällaisen tehtävän suorittaminen vaatii sitä, että oppilas hallitsee nuottiviivaston nuottien nimet. Jos nuottien paikkoja ei vielä muista, voi tehtävässä olla apuna c-duuri-asteikko, jossa nuottien nimet on kirjoitettu auki. Nuottien salakirjoituksen opettelu on herättänyt oppilaisissa innostusta ja oppimisen iloa sekä motivoituneisuutta. Tehtävä tukee sekä äidinkielen, että musiikin sisältöjen toteutumista alkuopetuksessa.

_ T _ N _ _ L _ IINI

Vanhempien oppilaiden kanssa voidaan toteuttaa äidinkielen tunneilla omien sanoitusten ja biisien tekoa. Oppilaat voivat kirjoittaa runon tai muunlaisen tekstipätkän joko yksin tai yhteistoiminnallisesti. Myöhemmin liitetään runoon melodia, ja jatketaan sitä musiikin tunnilla kokonaiseksi kappaleeksi. Tällaisessa työskentelyssä korostuu pitkäjänteisyys ja ison projektin alusta loppuun saattaminen. Oman biisin teko on oppilaalle merkityksellistä, sillä se tuottaa lopputuloksena jotain konkreettista ja itse tehtyä. Äidinkielen tunneilla voidaan lukea myös tarinoita ja herättää tarina henkiin luomalla siitä äänimaisema joko soittimilla tai omaa ääntä käyttämällä. Äänimaiseman luonti onnistuu kaiken ikäisten kanssa ja se luo kertomukseen sellaista tunnelmaa, jota ei pystytä saavuttamaan lukemalla. Äänimaiseman luominen saattaa helpottaa oppilasta ymmärtämään lukemista, sillä tarinaan eläytyminen on helpompaa.

4.2 Musiikin integraatio muissa lukuaineissa

Historian tunneilla voidaan esimerkiksi käsitellä tietyn aikakauden musiikkia monin eri tavoin. Rautiainen, Hiljanen, Ranka ja Rantonen (2012) korostavat, että tutuilla ja perinteisillä tavoilla oppia ei välttämättä saavuteta historian perimmäistä arvoa ja hyötyä ja nyky maailmassa tarvittavat taidot jäävät oppimatta. Useasti käsitelty asia saattaa jäädä pinnalliseksi oppilaan mielessä, sillä tarvittavaa kosketuspintaa nuoren kiinnostuksen kohteiden kanssa ei ole. (Rautiainen ym. 2012,12-17.) Musiikin ja historian integraatiolla voidaan löytää kosketuspintaa oppilaan kiinnostuksen kohteiden kanssa. Historian opetus draaman ja musiikin avulla tehostaa oppimista ja lisää sen mielekkyyttä.

Esimerkiksi keskiaikaista musiikkia voidaan tuottaa helposti itse koulusoittimilla alakouluikäisten oppilaiden kanssa. Valmiiseen kappaleeseen voidaan tehdä keskiaikaisen tanssin koreografia ja näyttellä keskiaikaisia ihmisiä. Keskiaikaisten tanssien tanssiminen ja musiikin soittaminen auttaa oppilaita eläytymään keskiaikaiseen elämään ja se tuo aiheen lähemmäs heidän jokapäiväistä elämäänsä. Historian tapahtumia on helpompaa ymmärtää, jos oppilaat saavat kosketuspintaa käsiteltävään aikakauteen. Dodwell (2013) ilmaisee historian ja draaman yhdistämisen herättävän lapsissa lisäkeskusteluja ja väittelyitä myös koulun ulkopuolella. Kun näitä keskusteluja käydään, oppimisesta tulee huomaamatonta ja tuotteliasta. (Dodwell 2013.)

Hyvä esimerkki historian ja musiikin integroimisesta on myös työtapana, jossa opettaja lukee historiallista tarinaa aikakaudelle tyypillisen musiikin soidessa taustalla. Oppilaat piirtävät kuunnellessaan historiallista maisemaa. Esimerkiksi keskiaikaiset linnat hahmottuvat aivan uudella tavalla, kun oppilaat pääsevät itse piirtämään, miltä ne näyttävät.

Ympäristö- ja luonnontiedon sekä musiikin yhteisiä sisältöjä on esimerkiksi äänen tutkiminen. Luokassa voidaan keskustella ääniaalloista ja toteuttaa konkreettisia tutkimuksia siitä, millaisia ääniaaltoja eri soittimilla saadaan aikaan. Ääniaaltoja voidaan tutkia virtuaalisen oskilloskoopin avulla. Oppilaat voivat soittaa eri soittimien ääniä ja piirtää itse äänen muodostamia signaalikäyriä. Virtuaalinen oskilloskooppi löytyy seuraavan linkin takaa: <https://academo.org/demos/virtual-oscilloscope/>

Tällainen työskentely auttaa oppilasta hahmottamaan konkreettisesti sitä aaltoliikettä, jota ääni muodostaa. Käsite äänen aaltoliikkeestä ei jää abstraktiksi, kun on mahdollisuus nähdä omin silmin äänen tuottama aalto. Äänestä voidaan rakentaa suurempi ilmiölähtöinen oppimiskokonaisuuksisuus, johon integroidaan myös terveystiedon sisältöjä. Terveystiedolla ja musiikilla on yhteistä sisältöä esimerkiksi kuuloonhuollossa ja ääniteemaa voidaan jatkaa käsittelemällä sitä, millainen vaikutus kovilla äänillä on kuuloelimestölle.

Ympäristöopin opetussuunnitelman (POPS 2014, 131.) mukaan opetuksen tavoitteena on herättää oppilaan mielenkiinto ympäristön ilmiöitä kohtaan ja virittää uteliaisuutta ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla. Tavoitteena on myös auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin sisällöt itselleen merkitykselliseksi ja tähän pyritään luontaisen uteliaisuuden toteuttamisen kautta. (POPS 2014, 131.) Toiminnalliset musiikkia ja ympäristöoppia integroivat

kokonaisuudet herättävät oppilaan mielenkiinnon ja auttavat ymmärtämään ympäristöopin ja musiikin ilmiöitä monesta eri lähtökohdasta käsin.

Uskonnon opetussuunnitelma (POPS 2014) kannustaa toteuttamaan yksilö- ja ryhmäprojekteja oppiainerajat ylittäen. Musiikin ja uskonnon integroimisella pyritään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa. (POPS 2014, 135.) Uskontoon ja elämäntietoon voidaan integroida musiikkia laulamalla lauluja, joiden sanoma korostaa oppiaineissa käsiteltäviä aiheita kuten ystävyyttä, etiikkaa ja lähimmäisenrakkautta. Tällaiset laulut auttavat lasta ymmärtämään esimerkiksi sen, miksi kiusaaminen on väärin tai miksi on tärkeää tulla kaikkien kanssa toimeen. Uskonnon tunneilla voidaan opetella myös uskonnollisia tapahtumia virsien kautta, joissa lauletaan esimerkiksi Jeesuksen elämästä ja vaiheista. Lisäksi uskonnossa voidaan käsitellä kirkkovuoden tapahtumia laulamalla esimerkiksi pääsiäisen tai joulunajan kertomuksiin liittyviä lauluja.

4.3 Musiikin integrointi taito- ja taideaineissa

Asanti, Hakkarainen, Jylhä, Kangas, Kärki, Nojonen, Putkuri, Suojanen, Viitanen ja Viljanen (1998) korostavat, että monipuolinen taito- ja taideaineiden integraatio mahdollistaa oppilaan esteettisten, moraalisten, fyysisten, henkisten ja sosiaalisten tarpeiden tyydyttymisen. Tällöin oppiminen muodostuu holistiseksi, kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi. Taito- ja taideaineiden integraatio on luonnollista, sillä niitä yhdistävät elementit ovat samankaltaisia. Siksi taito- ja taideaineiden välisten rajojen rikkominen onnistuu mitä moninaisimmilla tavoilla. (Asanti ym. 1998, 152.) Tarkastelen seuraavaksi musiikin ja muiden taito- ja taideaineiden – liikunnan, kuvataiteen ja käsityön – oppiaineintegraatiota käytännössä.

Musiikin ja liikunnan eheyttäminen on luonnollista, sillä siitä löytyy myös useita oppimateriaaleja. Oppimateriaaleja voi etsiä Juntusen, Perkiön ja Simola-Isakssonin (2009) kokoamista Musiikkiliikunnan käsikirjoista, joista toinen keskittyy musiikin ja liikkeen yhdistämiseen ylipäätään ja toinen musiikin ja tanssin integroimiseen. Valmiit materiaalit auttavat opettajaa kiihtyneen kouluarjen keskellä, mikä helpottaa integraatiota.

Simola-Isakssonin (2010) mukaan musiikkiliikunta pyrkii yhdistämään musiikin ja liikkeen kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi. Sen tavoitteena on saada oppilas aistimaan kehollaan, sielullaan ja mielellään sekä avaamaan aistikanavansa musiikin vastaanottamiselle. Kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua musiikkiliikuntaan musikaalisuuden asteesta riippumatta, sillä instrumenttina toimii oma keho. (Simola-Isaksson 2010, 37-39.) Yksi musiikkiliikunnan suurimmista hyödyistä on se, että jokainen oppilas pääsee osallistumaan ja oppimaan taitotasostaan riippumatta. Musiikki ja liikunta ovat molemmat oppiaineita, joissa koulun ulkopuolinen harrastuneisuus auttaa oppilasta huomattavasti ymmärtämään oppitunneilla käsiteltäviä asioita, ja ilman harrastuneisuuspohjaa kyseiset aineet saatetaan kokea jopa ylitsepääsemättömän hankalina. Kun musiikkia ja liikuntaa integroidaan musiikkiliikunnan menetelmiä apuna käyttäen, tukevat oppiaineet toisiaan, sillä jokainen oppilas pystyy osallistumaan opetukseen tasavertaisena muihin nähden, eikä aiempaa harrastuneisuutta tarvita. Musiikkia ja liikuntaa yhdistelemällä päästään lopputulokseen, jossa molempien aineiden yhteen sulautettavat osat tukevat toisiaan. Musiikin ja liikunnan eheyttäminen onkin erinomainen esimerkki siitä, miksi oppiaineintegraation käyttäminen on perusteltua ja hyödyllistä. Myös Juntunen (2009) yhtyy ajatukseen musiikin ja liikunnan integraation hyödyistä. Hän painottaa musiikkiliikunnan oppimisen olevan kokonaisvaltaista, sillä siinä kuuntelu ohjaa liikettä ja päinvastoin. Useimmiten kinesteettinen, auditiivinen ja visuaalinen oppiminen yhdistyvät musiikin ja liikunnan integraatiossa, joten sen voidaan ajatella tarjoavan jokaiselle oppijalle jotain. (Juntunen 2009, 252.)

Musiikin ja liikunnan oppiaineintegraatiosta on useita eri esimerkkejä, joista esittelen seuraavaksi yhden. Seuraava esimerkki musiikin ja liikunnan eheyttämisestä on sellainen, että jokainen luokan oppilas pystyy osallistumaan ilman, että luokassa syntyy taitotason vertailua. Musiikkia ja liikuntaa integroivilla tunneilla voidaan keskittyä tanssillisiin elementteihin. Oppilaat voivat itse suunnitella ja toteuttaa tanssin seuraavan harjoitteen avulla. Tässä harjoitteessa yhdistyy useita musiikkiliikunnan periaatteita, joista ensimmäinen on yhteisen sykkeen löytäminen. Harjoitteessa oppilaat lähtevät kävelemään taustalla soivan kappaleen rytmiin siten, että he etsivät ensin kappaleen perussykkeen ja kävelevät ensin 8 iskun ajan ja pysähtyvät sitten kahdeksan iskun ajaksi. Kun rytmissä kävely ja tauon sekä tahdin käsitteet alkavat hahmottua, oppilaat pääsevät suunnittelemaan pareittain oman tanssikoreografian kahdeksaan iskuun. Koreografian suunnittelun jälkeen oppilaat jakautuvat neljän hengen ryhmiin ja opettavat toisilleen aiemmin keksimänsä tanssiliikkeet. Uusi tanssi yhdistetään 16 tahdin mittaiseksi tanssiksi. Ryhmät yhdistyvät niin monta kertaa, että jäljellä on kaksi ryhmää. Lopuksi tanssit esitetään muille ryhmille.

Musiikin ja liikunnan integroinnin haasteena voidaan pitää sitä, että oppilaiden sopeutuminen uudenlaiseen tapaan työskennellä saattaa aiheuttaa luokassa yleistä levottomuutta. Tutustuminen omaan kehon liikkeen musiikkisuhteeseen voi viedä paljon aikaa varsinkin, jos oppilaat eivät ole tottuneet musiikkiliikunnan tunteihin. Näissä tapauksissa saattaa käydä niin, että oppilaat eivät ole kovinkaan vastaanottavaisia uudenglaisille musiikkia ja liikuntaa yhdistäville toimintatavoille. (Juntunen 2010, 255). Musiikin ja liikunnan integraation toteutumisen kannalta onkin tärkeää luoda opetuskulttuuri alusta asti sellaiseksi, että toiminnallisuus on osa arkipäivää. Silloin aikaa ei mene yleisen levottomuuden kitkemiseen, jota syntyy oppilaiden arkirutiinien häiriintyessä silloin kun toiminnallisuutta lisätään opetukseen.

Asanti ym. (1998) painottaa, että kuvaamataito on aine, johon oppiaineintegraatio sopii luonnollisesti. Kuvaamataidon opetus on monimutkainen toimintakokonaisuus, jossa oppijat ovat aktiivisia toimijoita, joiden mielikuvat aktivoituvat tuottaen uuden tasoista toimintaa. Kuvataiteen opetuksessa tulisi pyrkiä tilantesen, jossa omakohtainen näkeminen ja kokeminen kytkeytyy oleellisesti kaikkiin tunnilta käsiteltäviin oppisisältöihin. (Asanti ym. 1998, 123-153.)

Musiikin ja kuvataiteen oppiaineintegraatiossa voidaan keskittyä esimerkiksi säveltämisen pedagogiikkaan. Kuvaamataidon tunneilla voidaan tuottaa oma kuvallinen taideteos, johon lähdetään myöhemmin rakentamaan sävellystä musiikin tunneilla. Säveltäminen voi tapahtua myös siten, että toteutetaan isolle paperille luokan yhteinen taideteos, josta lähdetään säveltämään luokan omaa biisiä. Biisin säveltäminen voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että ryhmissä sävelletään yhteistoiminnallisesti 4-8 tahdin pienoissävellyksiä, jotka liitetään yhteiseksi kokonaisuudeksi opettajan ohjaamana. Säveltämistä voidaan toteuttaa kehittämällä itse äänimaismaa koulusoittimilla tai vaihtoehtoisesti erilaisia sovelluksia, kuten Garage bandia apuna käyttäen. Kuvaamataidon ja musiikin integraatiota voidaan toteuttaa myös siten, että oppilas saa piirtää paperille niitä muotoja, joita aistii musiikissa. Olen kokenut tällaisen työskentelytavan toimivan parhaiten, kun taustalla soi klassista musiikkia. Piirtäminen voi tapahtua vapaasti, tai sitten voidaan sopia yhteisesti, että esimerkiksi terävien kohtien (staccatojen) kohdalla kaikki piirtävät pisteitä ja laajojen linjojen (legato) kohdalla piirretään kaaria. Tämän kaltainen työskentely auttaa oppilasta havainnoimaan musiikille tyypillisiä elementtejä.

Musiikkia ja käsityötä voidaan integroida tutustumalla tarkemmin soitinrakennukseen rakentamalla itse käsityön tunneilla soittimia. Nykyinen käsityön opetussuunnitelma korostaa

monimateriaalisuutta, eli sitä että käsityön tunneilla pitäisi työskennellä sekä kovia että pehmeitä materiaaleja yhdistellen (POPS 2014, 146-147, 270-271). Luokkarummut on hyvä esimerkki kovia ja pehmeitä materiaaleja yhdistävästä alakoulun käsityöstä, johon musiikki integroituu. Luokkarumpujen runko voidaan rakentaa puusta ja pehmeitä materiaaleja voidaan käyttää luokkarumpujen ”iskuosiin”. Luokkarumpujen rakentaminen koko koulun yhteiskäyttöön on hyvä ratkaisu kouluille, joilla on vähän resursseja. Lisäksi luokkarummut ovat koulukäytössä erityisen hyvät, sillä ne eivät tuota juurikaan taustaääntä, kuten oikeat rummut, mutta niillä voidaan saada toimiva komppi aikaiseksi. Kuitenkin luokkarummuilla voidaan toteuttaa lähes kaikki perusrytmeihin liittyvät asiat, mitä alakoulun rumpujen soitossa tarvitsee osata.

Musiikin ja käsityön integraatio näkyy myös vahvana osana koulun juhkakulttuuria. Esimerkiksi koulun musiikkiesityksiin voidaan tehdä käsityön tunneilla itse asuja tai muuta rekvisiittaa. Kaukinen (1998) kuvailee toteuttamaansa taito- ja taideaineita yhdistelevää monialaista kokonaisuutta, jossa oppilaat suunnittelivat ja toteuttivat koulun itsenäisyyspäivän juhlan musiikkineen ja hienoine juhla-asuineen. Yhteinen tekeminen musiikkia ja käsityötä integroiden oli mielekästä ja oppilaat ja opettajat olivat lopulta erittäin tyytyväisiä prosessiin ja sen etenemiseen. (Kaukinen 1998, 78-80.) Sekä soittimen soittaminen, että käsityön tekeminen vaativat pitkälle kehittyneitä hienomotoriikkaa, eli voisi ajatella musiikin ja käsityön tukevan toisiaan kouluympäristössä.

5 POHDINTA

Olen oman peruskoulupolkuni aikana opetellut lukemattoman määrän tietoa, jolla ei ole juuriakaan merkitystä oman elämäni kannalta. Opeteltavat asiat ovat olleet irrallisia ja niillä ei ole ollut mitään yhteyttä käytäntöön. Tiedän oppineeni paljon, mutta myös unohtaneeni valtaosan tiedoista, sillä oppimisesta ei ole jäänyt minkäänlaista muistijälkeä. Oppiaineintegraatio mahdollistaa yksittäisten tiedonpalasten liittäminen suuremmiksi elämyksellisiksi kokonaisuuksiksi, jotka muistetaan mahdollisesti koko loppuelämän ajan. Siksi sen huomioiminen opetussuunnitelmaa tehdessä on erityisen tärkeää.

Oppiaineintegraatiosta on tullut viimeistään vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman myötä olennainen osa vuosiluokkien 1–6 opetusta. Sitä painotetaan jokaisen aineen yleisissä tavoitteissa, sekä kaikissa laaja-alaisissa tavoitteissa. Koska oppiaineintegraatio näkyy opetussuunnitelmassa hyvin vahvasti, on perusteltua käyttää, suunnitella ja toteuttaa kouluissa oppiaineita yhteen sulauttavia kokonaisuuksia. Opetussuunnitelman muutos oppiaineintegraatiota korostavaan suuntaan on erityisen tärkeä, sillä nykymaailmassa selviytyminen edellyttää tiedonalat ylittävää osaamista.

Yhdistelemällä musiikin ja muiden oppiaineiden sisältöjä voidaan tuottaa ja mielekkäitä ja oppilaita motivoivia oppimiskokonaisuuksia. Oppiaineintegraation sisällyttäminen muuhun opetukseen luo uusia ulottuvuuksia ja monipuolistaa opetusta ylipäätään. Oppimisen ilo lisää tekemisen mielekkyyttä ja lisää intoa käsiteltäviä aiheita kohtaan. Spontaani oppimisen ilo parantaa myös oppilaan motivaatiota, millä on suora vaikutus oppimistuloksiin.

Eryyksen kiinnostavaa oli löytää useita eri tutkimistuloksia siitä, että oppiaineintegraatio mahdollistaa pienten tiedonmurusten liittymisen osaksi suurimpia kokonaisuuksia ja oppilaan kokemusmaailmaa. Oppiaineiden yhteen sulautuminen auttaa oppilasta näkemään oppiaineen sisältöjä osana informaalia oppimisympäristöä ja omaa arkea, sillä arjen ympäristössä ei ole oppiainerajoja. Sisällyttämällä musiikin ja muiden aineiden integraatiota opetukseen, voidaan siis myös tukea oppilaan arkiajattelun kehittymistä ja sitä, että käsiteltävät asiat eivät jää abstrakteiksi ja oppilaan elämän kannalta irrallisiksi.

Tutkiessani aihetta löysin useita eri tapoja toteuttaa oppiaineintegraatiota käytännön tasolla ja uskon näistä esimerkeistä olevan apua ainakin omassa opetustyössäni tulevaisuudessa. Lisäksi huomasin, että integraatiota aiheena on tutkittu paljon ja sitä pidetään erityisen merkityksellisenä tekijänä oppimisen kannalta.

Vaikka oppiaineintegraatio on parhaimmillaan loistava tapa monipuolistaa opetusta, asettaa sen käytännön toteuttaminen opettajalle aivan uudenvuotisia haasteita. Opettajan yksi tärkeimmistä tehtävistä oppiaineintegraation toteuttajana on kyetä muuttamaan omaa rooliaan luokkaympäristössä siten, että oppilailla on tilaa itseohjautuvuudelle. Opettajan on tärkeää ymmärtää, että tietoa ei tule antaa oppilaalle valmiiksi pureskeltuna, vaan oppilas saa itse toimia tutkijana ja oivaltaa asioita itsenäisesti. Oivaltaminen lisää osaltaan oppimisen mielekkyyttä ja iloa.

Oppiaineintegraatio asettaa haasteita myös oppimateriaalien suhteen, sillä oppikirjoista ei välttämättä löydy sellaisenaan valmiita musiikkia ja muita aineita integroivia kokonaisuuksia. Lisäksi opetuksen sisällöissä tulisi huomioida oppilaiden mielenkiinnon kohteet, joka asettaa myöskin osaltaan haasteita. Jos integroivia oppimiskokonaisuuksia, joissa otetaan oppilaiden mielenkiinnon kohteet huomioon ei löydy valmiina, täytyy opettajan suunnitella kokonaisuudet itse. Kiireisen koulutyön ohella voi olla haastavaa löytää aikaa integroivien oppimiskokonaisuuksien suunnittelulle. Uusien, useiden aineiden tavoitteita palvelevien oppituntien ja toimivien työskentelykokonaisuuksien suunnittelu voi viedä todella paljon aikaa. Toisaalta uuden kokonaisuuden käyttöön ottaminen on palkitsevaa, jos oppilailta saatu palaute on motivoitunut, positiivista ja johtaa lopulta oppimistulosten parantumiseen.

Musiikin ja muiden oppiaineiden integraatiossa on hyvin tärkeää luoda oppilaille alusta asti toiminnallinen ympäristö. Kun toiminnallinen oppimisympäristö on osa oppilaiden arkirutiinia, he uskaltavat toimia vapaasti ja yleinen levottomuus vähentyy. Jos toiminnallisuuden pelisäännöt on käyty läpi yhteisesti luokassa, oppilaiden osallistuminen yhteiseen toimintaan sujuvoituu ja suhtautuminen työskentelyyn on innokkaampaa.

Oppiaineintegraatio antaa opettajalle mahdollisuuden käyttää luovuuttaan monipuolisesti. Integraation toteutumisen kannalta on tärkeää, että opettaja on valmis kokeilemaan uusia asioita. Tärkeää on muistaa ajatus siitä, että vaikka kaikki ei aina onnistu, niin uuden kokeileminen ja erehtyminen vie aina eteenpäin ja antaa lisää eväitä tulevaisuuden opetustyöhön.

Jatkotutkimusta aiheeseen liittyen voisi alkaa tehdä esimerkiksi siitä, miten opettajat ovat kokeneet oppiaineintegraation toteuttamisen musiikin ja muiden aineiden välillä. Tutkimusta voisi laajentaa myös siten, että selvittäisi oppilaiden kokemuksia muusiikin ja muiden aineiden integraatiosta ja toiminnallisista kokonaisuuksista. Lisäksi jatkotutkimuksessa voisi selvittää, millaisia oppimateriaaleja opettajilla on käytössä musiikin ja muiden oppiaineiden integroimiseen.

6 LÄHTEET

- Aaltonen, K. (2003) Pedagogisen ajattelun ja toiminnan suhde Opetustaan integroivan opettajan tietoperusta lähihoitajakoulutuksessa. Joensuun yliopistopaino Joensuu. 54–55 Haettu 15.1.2020 (<https://core.ac.uk/download/pdf/15166758.pdf>)
- An, S. (2013). Elementary teachers integrate music activities into regular mathematics lessons: Effects on students' mathematical abilities. *Journal for Learning Through the Arts*. 14–15
- Asanti, R., Hakkarainen, S., Jylhä H., Kangas O., Käeki H., Nojonen P., Putkuri P., Suojanen R., Viitanen P., Viljanen P., (1998). Taito- ja taideaineita integroiva opetuskokeilu Turun opettajankoulutuslaitoksessa. Teoksessa: Puurula, A. (toim.), (1998). *Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi: kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. Kokonaisuus on enemmän – seminaarin (4.12.1997) puheenvuorot*. 123–153 *Studia pedagogica* 17. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos, Vantaan täydennyskoulutuslaitos
- Cantell, H., Cantell, H., Halinen, I., Kangas, M., Lonka, K., Juuti, K., . . . Jääskeläinen, L. (2015). *Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia*. Jyväskylä. PS-kustannus
- Cooper, H. (2013). *Teaching history creatively*. Abingdon: Routledge
- DiDomenico, J. (2013) Effective Integration of Music in the Elementary School Classroom. Chicago: National Louis University. Haettu 11.11.2019 osoitteesta <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1171782.pdf>
- Dodwell, C. (2013) Using creative drama approaches for the teaching of history. Teoksessa: Cooper, H. (2013). *Teaching history creatively*. Abingdon: Routledge
- Juntunen, M., Perkiö, S. & Simola-Isaksson, I. (2010). *Musiikkia liikkuen*. Helsinki: WSOYpro
- Juntunen, M. (2009) Musiikki, liike ja kehollinen kokemus. Teoksessa Louhivuori J., Paananen P., Väkevä L. *Musiikkikasvatus- Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* 252, 255 [Jyväskylä]: Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME r.y.
- Kangas, M., Kopisto K., Krokfors L., (2015). Eheyttäminen ja laajentuvat oppimisympäristöt. Teoksessa Cantell, H., Cantell, H., Halinen, I., Kangas, M., Lonka, K., Juuti, K., . . . Jääskeläinen, L. *Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia*. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Karttunen, J. (2016) Kokonaisvaltaista ihmisenä kasvamista integroimalla–Musiikin ja muiden taito- ja taideaineiden väliset integraatiomahdollisuudet . Pro gradu. Itä-suomen yliopisto

- Kaukinen, L. (1998) Tekstiilityön integroiminen taito- ja taideaineprojekteihin. Teoksessa Puurula, A. *Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi: kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. Kokonaisuus on enemmän –seminaarin (4.12.1997) puheenvuorot*. Studia pedagogica 17. Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitos, Vantaan täydennyskoulutuslaitos
- Lerkkanen, M. & Vahtera, L. (2013). *Lukemaan oppiminen ja opettaminen esi- ja alkuopetuksessa*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Louhivuori, J., Paananen, P., Väkevä, L., Rautiainen, K., Westerlund, H., Fredrikson, M., . . . Laakso, I. (2009). *Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. [Jyväskylä]: Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME r.y.
- Mikkonen, P. (2019) Risteytyksiä–Kuvataiteen, biologian ja maantiedon opettajien ajatuksia integraatiosta. Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (POPS)* . Helsinki. Opetushallitus. Haettu 27.12. 2019 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelmien-perusteet>
- Pound, L. & Lee, T. (2015). *Teaching mathematics creatively* (Second edition.). London ; New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Puurula, A. (toim.), (1998). *Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi: kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. Kokonaisuus on enemmän –seminaarin (4.12.1997) puheenvuorot*. Studia pedagogica 17. Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitos, Vantaan täydennyskoulutuslaitos
- Rautiainen, M., Hiljanen, M., Ranka R., Rantonen M., (2012) Historian opetuksen mieli ja mielettömyys. Jyväskylän yliopisto. 12-17
- Ruismäki, H. (1998). Musiikki osana taidekasvatusta ja elämää – näkökulmia musiikkikasvatuksesta. Teoksessa A. Puurula (toim.), *Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointi: kokemuksia, käytäntöjä, teoriaa. Kokonaisuus on enemmän –seminaarin (4.12.1997) puheenvuorot*. 29–43. Studia pedagogica 17. Helsingin yliopiston opettajakoulutuslaitos, Vantaan täydennyskoulutuslaitos.
- Salmon, A. (2010). Using music to promote children’s thinking and enhance their literacy development. Early Child Development and Care. Florida International University.
- Simola-Isaksson, I. (2010) Suomalainen musiikkiliikunta 37–39. Teoksessa Juntunen, M., Perkiö, S. & Simola-Isaksson, I. *Musiikkia liikkuen*. Helsinki: WSOYpro